

Lisa 1 4.2. ÜLDOSKUSED

TUNNETUS – JA ÕPIOSKUSED

3aastane	5aastane	7aastane
<ol style="list-style-type: none"> 1. leiab tegutsemisajendi, plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga; täiskasvanu suunab lapse tegevust kõne kaudu 2. plaanib osaliselt oma käitumist ja tegevust iseendale suunatud kõne vahendusel 3. keskendub tegevusele lühikeseks ajaks, tema tähelepanu ei ole veel püsiv 4. tegutseb vahetult konkreetsete asjadega kui ka neid kujutavate sümbolitega 5. kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi ning mälu pilte nii konstruktiivses mängus kui ka lihtsas rollimängus 6. mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid 7. on omandanud sõnavara, mis võimaldab tal ennast väljendada 8. osaleb dialoogis 9. jälgib lihtsaid lookesi ja eristab kogemusele tuginedes realistlikke sündmusi väljamõeldud lugudest 10. mõistab osaliselt lihtsamat kõnet ka ilma toetava vihjeta ning saab aru lihtsamatest ülekantud tähendustest 11. rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi 12. tal on ettekujutus arvu mõistest ja värvuste nimetustest 13. leiab võrdluse alusel asjade ühiseid ja erinevaid jooni ning nendevahelisi seoseid, kasutab info saamiseks keelt 14. tema ettekujutus oma teadmistest ja oskustest 	<ol style="list-style-type: none"> 1. tegutseb lühikest aega iseseisvalt, kuid tegutsemiskindluse saavutamiseks vajab veel täiskasvanu abi 2. reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga, hakkab oma tegevust planeerides ja korraldades kasutama sisekõnet 3. tegutseb koos teistega; teda motiveerivad tegevused eakaaslastega 4. tema keeleline areng võimaldab lahendada ülesandeid ja probleeme ning saavutada kokkuleppeid 5. konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi, kasutades nii sümboleid, kujutlusi kui ka reaalseid esemeid ja objekte 6. osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes 7. räägib esemetest, mis pole kohal, ja olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus, ning fantaseerib 8. keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümme minutit 9. oskab vaadelda ning määrata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid 10. eristab rühmi ja oskab neid võrrelda ning saab aru lihtsamate mõistete kuuluvusest, alluvusest ja üldistusastmest 11. tal on ettekujutus numbritest, tähtedest ja sümbolitest 12. omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme 13. kasutab teadmiste omandamisel ja kogetu 	<ol style="list-style-type: none"> 1. organiseerib ja plaanib oma igapäevaseid tegevusi ja tuttavat keskkonda, seab eesmärged, üritab tegutseda sihipäraselt ning lõpetab alustatud tegevused 2. suudab reguleerida oma emotsioone ja käitumist, kasutades selleks kõnet nii aktiveerivas kui ka pidurdavas rollis 3. toetub tegutsedes oma tegevusele antavale tagasidele, eakaaslaste hinnangutele ja võrdlusele teistega 4. keskendub korraga mitmele tegevusele või stiimulile ning on suuteline kestvamaks tahtepingutuseks 5. seab uudsetes olukorades täiskasvanu sõnalise juhendamise järgi eesmärged ning valib tegutsemisstrateegiad 6. katsetab, konstrueerib ja uurib, kasutades oma teadmisi ja varasemaid kogemusi uues vormis ja kombinatsioonis 7. osaleb erinevates mänguliikides, järgib reegleid 8. liigitab ning tajub esemeid ja sündmusi tervikuna, saab aru nendevahelistest seostest ning suudab olulist teadvustada täiskasvanu abiga 9. loob uusi seoseid eeskujude, seletuste, kuulamise ja nägemise kaudu 10. kasutab nii kaemuslik-kujundlikku kui ka verbaalset mõtlemist 11. kasutab eakaaslastega suheldes arutlevat dialoogi

<p>on ebarealistlik</p> <p>15. omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise ning mudelite järgi õppimise kaudu; vajab oma tegevusele tagasisidet</p>	<p>meenutamisel intuiitiivselt lihtsamaid meeldejätmise viise (mälustrateegia)</p>	<p>12. huvitub sotsiaalsetest suhetest, räägib enam iseendast ning tunneb huvi teiste vastu</p> <p>13. teab ja kasutab tähti, numbreid ja sümboleid, kirjutab etteütlemise järgi lihtsamaid 1-2 silbilisi sõnu ning teeb lihtsamaid matemaatilisi tehteid</p> <p>14. orienteerub oma teadmistes, märkab detaile ja seoseid, kastab teadmisi uusi ülesandeid lahendades nii uudes kui ka sarnases olukorras, kuid vajab juhendamist ja abi seoste loomisel eelnevaga</p> <p>15. oskab suunamise ja õpetamise korral kasutada lühikest aega õppimisstrateegiaid; tajub oma mälu mahtu ning kordab teadlikult üle meeldejäetavat materjali</p>
---	---	---

4aastane	6aastane
<ol style="list-style-type: none"> 1. oskab osaliselt oma tegevusi planeerida ja organiseerida ning tegutseb iseseisvalt otsese juhendamise, kuid autoriteetide toel 2. plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust ja lahendab probleeme 3. hangib tänu keeleoskusele uut teavet; tema kõne toetub mälule ning sõltub sellest, kellega ja mis olukorras ta koos on 4. saab aru mõistatustest ja lihtsamatest piltlikest võrdlustest 5. järgib lihtsaid reegleid 6. huvitub võistlusemängudest ja tahab olla edukas 7. osaleb ühistegevuses ning teeb koostööd teiste lastega, konstrueerib, osaleb rolli – ja võistlusemängudes ning loovtegevustes 8. liigutab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi; keskendub tegutsedes mitmele nähtavale ja eristavale tunnusele ning jaotab oma tähelepanu 9. saab aru arv mõistest; huvitub tähtedest 10. omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide, kujutluste ja kõne kaudu 	<ol style="list-style-type: none"> 1. plaanib oma igapäevategevusi, seab eesmärgid ning üritab alustatud tegevuse lõpetada 2. suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20 – 30 minutiks 3. kasutab kujutlusi luues ja tegevusi planeerides sisekõnet 4. kasutab kõnet info saamiseks, tegelikkuse adumiseks ning uute teadmiste omandamiseks 5. järgib ühistegevustes reegleid ja suudab neid selgitada 6. kasutab sidusat kõnet, tema dialoog on suunatud rohkem iseendale 7. osaleb aktiivselt käelistes ja loovtegevustes 8. saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis-ruumilisest järjestusest 9. kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides, nii uudes kui ka sarnases olukorras 10. kasutab uute teadmiste omandamisel meeldejätmise strateegiaid juhuslikult, teadvustab kordamise vajadust

SOTSIAALSED JA ENESEKOHASED OSKUSED

3aastane	5aastane	7aastane
<ol style="list-style-type: none"> 1. saab aru, et inimestel võivad olla tema omadest erinevad tunded ja emotsioonid 	<ol style="list-style-type: none"> 1. hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid 	<ol style="list-style-type: none"> 1. mõistab teiste inimeste tundeid ja nende mitteverbaalseid väljendusi

<ol style="list-style-type: none"> 2. tal on osaliselt kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus 3. väljendab tugevaid emotsioone, oma mina 4. võib karta tundmatuid ja uusi asju 5. tahab igapäevastes olukordades valikute üle ise otsustada ning üritab neid ka täide viia 6. tema enesekindlus on kõikum; enesekindluse saavutamiseks vajab ta turvalisust, tunnustust, rutiini ja reegleid 7. osaleb täiskasvanuga ühistegevustes; teisi lapsi pigem jälgib, tegutseb nendega kõrvuti 8. jagab mõnikord oma asju ka teistega, valdavalt on ta siiski omandihoidja 9. loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos; tegutseb kontakti luues ja säilitades sihipäraselt 10. algatab vestlust eri partneritega erinevatel teemadel; tajub, mida teised teavad ja mis on neile uus 11. täidab igapäevaelu rutiini 12. järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid ning eeskujudele toetudes jäljendab igapäevaelu rolle ja tegevusi 	<ol style="list-style-type: none"> 2. väljendab oma emotsioone ja räägib nendest 3. suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ning orienteerub oma suutlikkuses 4. suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest 5. on tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut 6. imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle, kasutades tema sõnavara ja maneere 7. eelistab sootüübilisi mängu 8. naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust, 9. teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab 10. aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi; jälgib reeglite täitmist teiste poolt; kõne areng võimaldab arusaamatusi lahendada verbaalselt 11. oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte 	<ol style="list-style-type: none"> 2. Vastutab rohkem oma tegevuse eest ning räägib oma kavatsustest 3. suudab oma emotsioone ja käitumist kontrollida, oskab ka teistega arvestada ning suhtub teiste laste tegevusse sallivamalt 4. suudab tegutseda iseseisvalt ning sõltub vähem oma vanematest 5. algatab mängu ja tegevusi 6. püüab kõigea hakkama saada, on tundlik oma ebaõnnestumiste ja teiste hinnangute suhtes; otsib vastastikust mõistmist ja kaasaelamist oma tunnetele 7. hoolib väiksematest, osutab abi ja küsib vajaduse korral ka ise 8. loob sõprussuhteid 9. järgib rühmas reegleid ning arvestab rühma vajadusi 10. talub muutusi ja vanematest eemalolekut, siiski on uues situatsioonis ebakindel ja võib tõmbuda iseendasse 11. arutleb lihtsamate eetiliste probleemide üle ning teeb vahet hea ja halva vahel nii enda kui ka teiste puhul
--	---	--

<p>4aastane</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele 2. tahab olla iseseisev, kuid sageli ei ole tal enda suutlikkusest realistlikku ettekujutust 3. saab hakkama eneseteenindamisega (riietub,sööb, joob iseseisvalt), tal on kujunenud tualetiharjumused 4. teab oma nime, vanust ja sugu ning märkab soolisi erinevusi 5. seab endale mõningaid eesmärgi ja täidab neid 6. väärtustab oma saavutusi, ent vajab oma tegevuse tunnustamist ja täiskasvanu tähelepanu 7. püüab vahel teisi abistada ja lohutada; tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest 8. osaleb lühikest aega ühistegevustes eakaaslastega, kuid eelistab üht 	<p>6aastane</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestluses 2. seab endale eesmärgi ja üritab neid ellu viia 3. on oma tegevustes orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele 4. eelistab omasoolisi mängukaaslast, kujunevad esimesed sõprussuhted 5. suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil 6. järgib mängudes ja tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt; oskab reegleid teistele selgitada 7. järgib sotsiaalset rutiini
--	--

<p>mängukaaslast rühmale</p> <p>9. arvestab reegleid mängudes ja tegevustes, mida juhib autoriteet</p> <p>10. saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest ning järgib neid igapäevases suhtluses; püüab täita kodukorra reegleid</p> <p>11. saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest</p> <p>12. huvitub võistlusemängudest ning tahab olla edukas</p>	
---	--

MÄNGUOSKUSED

Eesmärgid:

Mängu käigus laps...

1. omandab ja kinnistab uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove
2. õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid
3. õpib mänguvahendeid tagasi õigesse kohta asetama

Sisu:

1. **loovmäng** (rolli-,lavastus- ja ehitismängud): laps saab ise valida mängu teema, vahendid ja sisu. Loovmänge algatab laps ise. Mängides annab ta mängule oma isikliku tähenduse ehk mõtte.

1.1. **rollimäng**: mängija võtab kellegi rolli ja käitub sellele kohaselt. Iga roll sisaldab teatud isiku käitumise ja tegevuse reegleid.

1.1.1. **režisöörimäng**: laps võib käituda kui lavastaja ja kui osatäitja (4-7 aastased) sotsiaalse kogemuse omandamine mänguasjaga mängimise kaudu. Rolli täitjad on mänguasjad. Laps võtab endale järgemööda rolle ja mängib need läbi.

1.1.2. **lavastusmäng**: sisu, rollide ja tegevuse aluseks on kirjandusteose süžee ja sisu. Lavastusmängude kaudu esitavad lapsed kindlaid rolle ning taastavad sündmuse kindlas järjekorras. Lavastusmängudes reprodutseeritakse inimsuhteid (ka läbi loomamuinasjuttude)

1.1.3. **ehitismäng**: ümbritseva elu kajastamine erinevates ehitistes ja nendega seotud tegevustes, tihedalt seotud rollimänguga.

2. **reeglimängud** (õppe-, laulu-, liikumis- ja võistlusemängud) on kindlate reeglite ja struktuuriga, mis aitavad muuta õppimise lapse jaoks köitvaks, ühendades mängu emotsionaalset ja tunnetuskülge. Reeglimängus on kehtestatud eelnevalt reeglid ja mängijad peavad neid täitma. Reeglimängus tuleb jõuda teatud saavutuse või tulemuseni.

2.1. **õppemängud** (mängud erinevate esemete ja mänguasjadega, lauamängud, sõnalised õppemängud): õpetuse eriline mänguline vorm, milles on ühendatud nii õpetuslik kui ka mänguline külge.

Lapse arengu eeldatavad tulemused.

Sisu	3aastane	5aastane	7aastane
Rollimäng	<ol style="list-style-type: none"> 1. matkib igapäevaolukordi 2. soovib tegutseda iseseisvalt, 	1. kasutab täiskasvanule omast rolli (ema, isa, arst, autojuht jne)	1. kasutab rollile iseloomulikke käitumise reegleid (tegevus, kõne, intonatsioon, emotsionaalsus)

	<p>nii nagu täiskasvanu</p> <ol style="list-style-type: none"> näeb ja mõistab tegevuse taga teatud isikut mäng põhineb isiklikel kogemustel mänguidee tekib vahetult tajutud või nähtud mänguasja kaudu kasutab erinevaid mängumaterjale, mängides nii realistlike mänguvahendite kui ka asendusmänguasjadega 	<ol style="list-style-type: none"> kasutab mängus varjatud rolli mõistab mängu sümbolset tähendust, tajub rollikäitumist ja täidab keerulisi ja mitmekesisemaid ülesandeid mõtleb välja ja mängib mitmesuguseid sündmusi, isikuid ja olukordi üksi – ja koosmäng on omavahel tihedalt seotud räägib eri rolle mängides erineva hääletooni ja ilmekusega 	<ol style="list-style-type: none"> mängusüžee keerukam; rollid määravad nii tegevuse kui ka mängumaterjali valiku (puuduva mänguvahendi meisterdab vajadusel ise) arutelu mängusüžee ja rollide jaotamise suhtes, loob vastava mängukeskkonna toimub rollisuhtlus arenenud on koosmänguoskus ja üksinda mängimise oskus (režisöörimängud) kujunenud on konfliktide lahendamise oskus
Lavastusmäng	Matkib täiskasvanut	<ol style="list-style-type: none"> imiteerib kuulnud loo tegelaste häälsusi ja käitumist, ütleb üksikuid kergemaid lauseid juhendaja roll täiskasvanul 	<ol style="list-style-type: none"> matkib tegelaste liikumist ja häälsusi (käitumist) ise tahab mängida juhtivrolle tunneb huvi lavastusmängude eri liikide vastu (käpiknuku-, näpu-, laua, varjuteater)
Ehitusmäng	<ol style="list-style-type: none"> ehitab klotsidest erinevaid esemeid ja hooneid (voodi, laud, tool, garaaz, sild jms) ühendab eri suuruse ja kujuga klotse ehitab liivakastis lihtsamaid onnikesi kasutab konstruktoreid oskab lund kühveldada, lükata, siluda, trampida jms oskab lumest (kuhjust) ehitada lihtsamat maja vee – ja liivamängud (lihtsamad majakesed, koogid) 	<ol style="list-style-type: none"> ehitustegevus on mõtestatud-süžeealine oskab mängida väikeses grupis jagab kaaslastega ehitusmaterjali kooskõlastab mängutegevust ja saavutab ühise tulemuse ehitab keerulisemaid ehitisi planeerib ehitustegevust ja huvitub töö tulemusest ootab hinnangut ja tunnustust meisterdab lumememme ja lihtsamaid lumeskulptuure vee – ja liivamängud(loss, jõed, sild) 	<ol style="list-style-type: none"> jäljendab täiskasvanute ehitustegevust ehitusmäng kajastab kompleksseid nähtusi (rollijaotus) viib oma mõtte ellu, ülesanded on jaotatud, toimib vastastikune kohustus valmistab mängu keskel puudu oleva vahendi ja naaseb sellega tagasi mängu tahab, et ehitisi oleks sarnane tõelisega meisterdab lumekindlust ja keerukamaid lumeskulptuure (auto, lennuk, inimene, loom jms) vee – ja liivamängud (kindlus, keldrile katus, vettpidav bassein)
Õppemäng	<ol style="list-style-type: none"> tunneb esemete suurust, vormi ja värvust oskab sisseladumismänge, mosaiiki laduda, paarispilte kokku panna Leia samasugune tüüpi mängud kompimismängud kõneleb esemetest ja mänguasjadest ning nende omadustest ja tunnustest (<ol style="list-style-type: none"> kõneleb pikemalt ja põhjalikumalt esemetest ja nende omadustest kirjeldab ja räägib esemetest, mida ta ei taju vahetult vaid meenutab mälu järgi tähelepanu on püsiv, taju ja tähelepanu on jaotunud mitme tegevuse vahel jälgib ise ennast mängus ja võrdleb oma käitumist teistega 	<ol style="list-style-type: none"> organiseerib ise mängu ühineb 2-4 liikmelise rühmaga mängib kehtvalt seab ise eesmärgid ja lõpetab mängu järgides täpsust ja reeglite ausat täitmist võrdleb esemeid mälu järgi näeb esemete vastastikuseid seoseid ja asendeid tunnetab ümbritseva maailma esemete mitmekesisust

	2-3 värvusega eset ja 2-4 pildiosa)	5. võrdleb esemete tunnuseid, kirjeldab, loendab ja järjestab esemeid 6. rakendab erinevaid meeli: haistmist, kuulmist, nägemist 7. oskab mängida nuku- ja poemängu 8. oskab ära arvamise, otsimise ja peitmise mängu	8. oskab teha üldistusi ja leida esemetel ühist 9. koostab lühikesi jutukehi mänguasjadest 10. mõtleb välja mängu ja mõistatusi 11. täringumängud
--	-------------------------------------	--	--